

Богодист Т. Я.

**ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
НА ПОБУДОВАНОМУ НА ОСНОВІ KEYСУ ЗАНЯТТІ ЗА СТРУКТУРОЮ
«ПРЕЗЕНТАЦІЯ – ПРАКТИКА – ПРОДУКУВАННЯ»**

У статті розглянуто переваги та складнощі побудови комунікативного заняття за структурою «презентація – практика – продукування» на основі автентичних кейсів, які відповідають програмі дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» для студентів першого курсу вищого морського навчального закладу з метою успішного надбання комунікативної компетенції.

Питання автентичності розглядається у статті в контексті вивчення англійської мови для спеціальних цілей, окреслюючи шляхи досягнення автентичності на занятті з англійської мови за професійним спрямуванням.

Розглянуто можливість і переваги включення автентичних кейсів на кожному з етапів заняття за структурою «презентація – практика – продукування» у процес побудови комунікативних завдань, з якими майбутні фахівці морської галузі можуть зіткнутися на практиці на робочому місці, з метою створення наближених до реалістичних умов навчання, в якому спілкування спрямовано на досягнення конкретних робочих цілей і вирішення нагальних питань, а розвиток комунікативної компетенції набуває першочергового значення.

Стаття має на меті пошук шляхів об'єднання моделі заняття з англійської мови за структурою «презентація – практика – продукування» із традиційною структурою поетапної роботи над кейсом на навчальному занятті.

Ключові слова: формування компетентності, набуття компетенції, кейс, автентичний текст, контекстуалізоване вивчення мови, мотивація.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 378.6:656:377.3

Бойко К. Л.*

**ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО
ФАХІВЦЯ ВИЩОГО МОРСЬКОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

У статті проаналізовано вплив освітнього простору вищого навчального закладу на професійний та особистісний розвиток курсантів. Доведено, що у процесі навчання у ВНЗ активізується професійна реалізація особистості, зміцнюється переконання у своїй професійній придатності та формуються необхідні особистісні якості компетентного фахівця. Доведено, що важливим чинником формування компетентного фахівця в морському ВНЗ є створення системи педагогічного стимулювання. У статті доведено вплив морського навчального закладу, який працює на засадах особистісно-професійного та компетентнісного навчання як такий, що допомагає формувати науковий, культурний, духовний базис будь-якого суспільства.

Ключові слова: компетентний, навчальний заклад морського профілю, професійний розвиток, виховний вплив, фахівець, становлення.

Сьогодні висуває високі професійні вимоги до працівників морської галузі. Йдеться передусім про потребу формування необхідних особистісних і професійних орієнтацій, що є основою адаптації до реалій соціального швидкозмінного життя. Потреба постійного збагачення творчого потенціалу майбутнього офіцера, розвитку його цінностей, переконань, життєвих орієнтирів зумовлює актуальність проблеми формування компетентного фахівця морського інституту в умовах виховного середовища закладу.

Професійна реалізація особистості на її життєвому шляху передбачає основні етапи: професійне самовизначення, професійне становлення в обраній сфері діяльності, фахове зростання і розвиток компетенції в професійній діяльності. Однак коли людина

*© Бойко К. Л.

потрапляє в кризові ситуації, які сьогодні, на жаль, мають місце, вона мусить коректувати процес фахової самореалізації, звертаючись до свого життєвого і професійного досвіду. Нині, у процесі переходу українського суспільства до ринкової економіки, відбувається трансформація значущих для людини цінностей, мотивів, професійних позицій та переконань як можливий шлях конструктивної активізації професійної реалізації особистості.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється значна увага особистісно-професійному становленню компетентного спеціаліста. Про поглиблення сутності професійної підготовки студентів свідчать роботи В. Бондар, І. Баканової, В. Євдокимова, Н. Панової, В. Лозової, О. Пехоти, І. Прокопенка, С. Сисоевої та інших. Так, Н. Панова вважає, що розвиток педагога характеризується нерівномірністю, гетерохронністю, багатофакторністю та суперечностями. При цьому особистісно-професійний розвиток розглядається як самореалізація, спонування до творчості, потреба проектувати власний професійний рівень на різних етапах життєвого шляху [3].

Специфіку професійно-особистісного розвитку майбутніх економістів вивчала І. Баканова, яка дійшла висновку, що особливістю професійно-особистісного розвитку є формування здібностей до аналізу економічних проблем та здатності майбутнього фахівця висувати альтернативні рішення. Результатом цього процесу науковець визначає сформованість економічної компетентності.

Специфіка ж професійно-особистісного розвитку моряків полягає в тому, що нині істотно загострений конфлікт між потребою суспільства в соціально активній особистості моряка, переконаного в правильності вибраної професії, прагнучого до професійного зростання, з одного боку, і реальною професійною орієнтацією сучасних випускників – з другого.

Дослідження показує, що, незважаючи на значну увагу сучасної науки до питань підготовки курсантів морських інститутів, випускники зазначених закладів недостатньою мірою відповідають вимогам, пред'явленим до них суспільством. Зазначена ситуація пов'язана з соціально-економічними трансформаціями останніх десятиліть і відповідними соціокультурними змінами, які характеризується новими відносинами між людьми, особливою системою цінностей, норм і правил, культурних потреб і засобів їх реалізації.

Спробою подолати ситуацію стало реформування вищої освіти, орієнтоване на підготовку фахівця, здатного компетентно й оперативно вирішувати поставлені перед ним завдання [4].

Мета статті – визначити особливості формування компетентного фахівця у вищому навчальному закладі морського профілю.

Удосконалення підготовки кадрів вимагає не лише формування оптимальної сукупності необхідних знань, умінь і навичок, але і стимулювання розвитку нових психічних утворень, проектування соціального розвитку і створення педагогічних умов для адаптації курсантів до оволодіння необхідними професійними технологіями. Інтенсивний розвиток морехідної науки, швидка змінність навігаційної та машинної техніки вимагають постійного нарощування знань і практичних навичок у курсантів у процесі їх професійної підготовки.

Якість підготовки майбутніх моряків залежить від того, наскільки навчальний процес орієнтований на майбутню професійну діяльність, що пов'язана з розв'язанням різноманітних завдань і потребує вміння їх творчо аналізувати, оцінювати й вирішувати.

Спрямованість багатьох курсантів на соціальний прогрес, віру в успіх у професійній діяльності, самоактуалізацію та самореалізацію в роботі слугує стимулом для проектування власного життя і професійної долі.

Важливим чинником навчання курсантів у морському ВНЗ є створення системи педагогічного стимулювання, що пов'язана з утворенням певної системи стимулів відповідно до періодів професійно-особового розвитку курсантів. Так, як основні стимули особистісно орієнтованого навчання курсантів визначаються впровадження

в навчально-виховний процес проблемно-розвивального навчання, націленість на індивідуалізацію та диференціацію освіти.

Педагоги мають усвідомлювати основне призначення умов педагогічного стимулювання – створити атмосферу творчого підходу до набутих знань, збудити прагнення до пошуку нової інформації, сформувати потребу особистості в самовдосконаленні. Педагогічне стимулювання студентів передбачає ті засоби й способи впливу, які породжують і розвивають у курсантів позитивні почуття, погляди, переконання, спрямовані на формування кожного як особистості та спеціаліста.

Педагогічне стимулювання сприяє розумовій активності студента щодо навчального процесу й досягається насамперед способами організації цього процесу з боку викладача. Структура цього процесу пов'язана із загальними й спеціальними інтересами пізнання, актуальними й довгостроковими мотивами. Стимулювання розумової активності студентів передбачає створення таких умов навчання, в яких вони значною мірою будуть брати участь в освоєнні змісту навчального процесу. Цікавий у цьому сенсі досвід німецьких ВНЗ, де мотивація є проблемою самих студентів, проте в здобутті знань і академічних ступенів вони вільні обрати власний шлях [1].

Професійна освіта курсантів зумовлює потребу не лише вдосконалення їх професійної підготовки в умовах цивільного морського ВНЗ, але й виховання курсантів у душі патріотизму, захисників Батьківщини з проявом громадянської позиції в різних сферах громадського і трудового життя нашого суспільства.

В освітньому просторі морських навчальних закладів, сформованому на засадах особистісно професійного змісту та компетентнісного підходу, формується науковий, культурний, духовний базис будь-якого суспільства. Існує взаємозумовлений зв'язок між процесами, що наявні в цьому суспільстві, і рівнем розвиненості освітнього простору.

Освітній простір морського ВНЗ становить собою розвинену систему багатосторонніх відносин між курсантом, його групою, викладачами, адміністрацією, професійними знаннями й навичками, забезпечуючи можливості всебічного розвитку та професійно-особистісного становлення майбутнього фахівця. Не підлягає сумніву той факт, що виховання сучасного студента не можна зводити до процесу формування тих чи інших соціальних якостей. У культурно-освітньому просторі ВНЗ створюються умови не лише для розвитку професійної культури фахівців, але і для гармонізації інтелектуальної та емоційної сфер особи, соціалізації, формування її моральних якостей.

Важливим осередком освітнього простору морського ВНЗ є виховне середовище, націлене на формування в курсантів і студентів високої загальної культури, моральності, патріотизму, прагнення до отримання глибоких теоретичних знань і практичних навичок за обраною спеціальністю, а також вироблення якостей, що забезпечують успішну роботу в складних умовах плавання. Це передусім здатність тривалий час перебувати на судні у відриві від сім'ї, близьких людей, усвідомлено підкорятися наказам і розпорядженням начальників і самому мати командні навички, мати почуття відповідальності за доручену ділянку роботи, бути виконавцем, уміти самостійно приймати рішення, бути комунікабельним, переносити, не втрачаючи працездатності, хитавицю, шторми й багато чого іншого, що не завжди потрібно мати й уміти випускникам інших навчальних закладів [2].

Студенти, сприймаючи і засвоюючи технології педагогічної дії, набувають життєвих орієнтирів у професійній діяльності, які стають для них і професійним інтересом, і мотиваційним спонуканням до оволодіння професією. Умови освітнього середовища курсантів морських ВНЗ завдають істотного впливу на організацію навчальної діяльності і є детермінантами успішної адаптації, вихованості та майбутньої професійної діяльності [5].

Педагогічний досвід, накопичений сучасною вищою школою, свідчить про те, що традиційні методи проведення основних видів навчального заняття не вирішують проблему особистісного розвитку і професійного становлення, оскільки вони спочатку

орієнтують курсанта на минулий досвід, який часто не прийнятний в сучасних умовах, тим паче що він стримуватиме професійно-особистісний розвиток у майбутньому.

Таким чином, навчально-виховний простір морських навчальних закладів має бути створений таким чином, щоб головне завдання професійної освіти – особистісно-професійне становлення майбутнього фахівця – успішно реалізовувалося. Саме тут відбувається інтенсивне формування професійно важливих якостей, знань і навичок та професійно-особистісне становлення моряків, а педагогічне стимулювання є необхідним засобом мотивації учіння, засобом розвитку пізнавальних потреб і мотивів, одним з основних напрямків гуманізації навчально-виховного процесу.

У ВНЗ виховання інтересу й любові до професії досягається через вироблення у студентів уявлення про громадське значення і зміст професійної діяльності, формування у кожного студента переконання у своїй професійній придатності. Саме тут закладаються основи тих професійно важливих якостей студента, які надалі визначать його долю як фахівця.

Тож вищий морський навчальний заклад, прагнучи підготувати конкурентоспроможних компетентних випускників, має орієнтуватися на інноваційні підходи з опорою на сучасний стан науки і морської практики та перспективи їх розвитку.

Подальші наукові пошуки доцільно вести за напрямком виявлення можливостей використання комунікаційно-інформаційних технологій та інтенсифікації навчальної діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх морських фахівців.

Література:

1. Анисимов Н. М. Обучение студентов решению инновационных задач / Н. М. Анисимов. – М. : Педагогика, 1998. – 62 с.
2. Маричев И. В. Культурно-образовательное пространство морского вуза / И. В. Маричев // Сибирский педагогический журнал. – 2008. – № 1. – С. 238-246.
3. Панова Н. В. Личностно-профессиональное развитие педагога в современном образовании / Н. В. Панова // Проблемы становления профессиональной зрелости педагога в условиях непрерывного образования : сб. науч. тр. / под ред. В. Н. Максимовой. – СПб. : Изд-во ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2010. – Вып. 2. – С. 106-118.
4. Соловьева А. В. Профессионально-личностное развитие курсантов в условиях образовательной среды учреждения военной направленности : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Алла Викторовна Соловьева. – М., 2011. – 28 с.
5. Тимченко П. В. Воспитание гражданской позиции курсантов морского вуза как фактор профессионального становления специалистов : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Павел Владимирович Тимченко. – Великий Новгород, 2012. – 26 с.

Бойко К. Л.

ВЫСШЕЕ УЧЕБНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ МОРСКОГО ПРОФИЛЯ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОГО СПЕЦИАЛИСТА

В статье проанализировано влияние образовательного пространства морского учебного заведения на формирование компетентного специалиста, на его личностное и профессиональное развитие. Доказано, что в процессе обучения в высшем учебном заведении активизируется профессиональная реализация личности, изменяются убеждения в своей профессиональной пригодности и формируются необходимые личностные качества компетентного будущего специалиста. В статье доказано влияние морского учебного заведения, который работает на основе принципов профессионально-личностного и компетентностного подходов на формирование научного, культурного, духовного базиса любого общества.

Ключевые слова: компетентный, учебное заведение морского профиля, профессиональное развитие, образовательное влияние, специалист, становление.

Boyko K. L.

HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT OF MARITIME SPECIALIZATION
AS A FACTOR OF COMPETENT SPECIALIST DEVELOPMENT

The article analyses a higher educational establishment of maritime specialization influence onto competent specialist development, his personal and professional growth. It is proved that in the process of studying in a higher educational establishment personal professional realization is activated, convictions of vocational fitness are changed and necessary personal qualities of a competent future specialist are formed. The influence of a maritime higher educational establishment working on the principles of professional-personality and competency-based approaches onto scientific, cultural and spiritual life of future specialist is evidenced. It is proved that educational establishment must ensure that all students succeed in career readiness and receive timely, differentiated support based on their individual learning needs; take advantage of new advances in education for personalization, allowing students to learn at their own pace, any time and everywhere. Future specialist personality development includes activities that improve awareness and identity, develop talents and potential, build human capital and facilitate employability, enhance quality of life and contribute to the realization of dreams and aspirations when taking place in the context of institutions, it refers to the methods, programs, tools, techniques, and assessment systems that support human development at the individual level in organizations. The importance of creating an atmosphere of support and providing expert information to students, developing practices that support student success and promoting on going professional development is stated to be important basics of a maritime institution.

Key words: competent, maritime institution, career readiness, educational influence, specialist, personality development.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 378:07

Вовчиста Н. Я.*

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК МЕТОД АКТИВНОГО НАВЧАННЯ
МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

У статті розкривається роль дидактичних ігор як активного методу навчання курсантів напряму підготовки «Цивільний захист». Показано функції дидактичної гри. Представлено схему ефективності використання дидактичних ігор на практичних заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням. Проаналізовано роль викладача на практичному занятті. Розроблено методичні засади дидактичних ігор з орієнтацією на професійну діяльність з урахуванням вікових особливостей, інтересів курсантів, корисних ресурсів, винагород і заохочень, навчально-методичного забезпечення. Наведено приклади дидактичних ігор, спрямованих на засвоєння лексико-граматичного матеріалу та розвиток комунікаційних умінь.

Ключові слова: дидактична гра, курсант, цивільний захист, викладач, іноземна мова професійного спрямування, активний метод навчання.

Швидкий розвиток сучасних технологій суттєво впливає на організацію навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах Державної служби надзвичайних ситуацій України. Так, заняття з іноземної мови за професійним спрямуванням суттєво підвищують свою ефективність за умови використання активних методів і засобів навчання. Одним із важливих завдань сучасної вищої освіти є підготовка конкурентоспроможного фахівця цивільного захисту, який умітиме швидко адаптуватися та знаходити вихід у різних складних ситуаціях, бути впевненим і організованим, зібраним та комунікабельним тощо. Від рівня професійної підготовки

*© Вовчиста Н. Я.